

Urh v ječi.

Tone Kosem.

Dvoje imen imam: urh mi pravijo in publič, pa k žabam me prištevajo. Bo že prav tako. Podoben sem navadnim zelenim žabam, samo mnogo manjši sem od njih. In v tem se še tudi razlikujem od njih, da se ne ponašam s tistim grdim regljanjem in kvakanjem, ampak da dajem svojemu veselju in žalosti izraza le s poltihim stokanjem. Stokam, če sem vesel, in stokam, če sem žalosten. Zato delam preglavico marsikateremu človeku, ki bi rad vedel, kdaj sem vesel in kdaj žalosten. In kakor rečeno — dvoje imen imam: urh in publič. Eni me nazivljejo urha, drugi pa publiča. O, ti radodarni ljudje, kako razsipljejo vendar z imeni! Nič ne rečem, urh sem že rad. Ali publič, publič — kdo si je vendar izmislil to čudno, smešno ime? Da bi ga dobil, krcnil bi ga s krakom, da bi videl devet solnc in še trikrat več zvezd... A čemu se šaliti! Saj je ni več na svetu šale, ki bi me mogla kdaj razvedriti.

Uv, uv, u, u!

Žalosten sem. Pa ne toliko zato, ker sem poleg urha še tudi publič; ampak zato, ker sem v ječi.

Le smej se mi, ti košatobradi, svetlogledi mož! Le glej napeto skozi očala v to stekleno štiriozglato posodo, kamor si me bil dejal. Lahko se smeješ, ker ne veš, kaj je ječa... Sediš za mizo, pred seboj imaš velik papir in rišeš po njem, ogleduješ me od vseh strani in zopet rišeš. Sem ti všeč, kajne? Že vem — mene slikaš, kakopada! Komu boš najprvo pokazal to mojo sliko? Najbrže svojim prijateljem? Široko se boš razkoračil pred njimi, jim šegavo pomežiknil, potem pa potegnil izpod pazduhe tisti beli papir z mojo sliko in jim ga boš razvil pred očmi. Pogledali bodo radovedno in vsi se bodo zasmejali. Najbolj pa se boš zakrohotal ti sam, da se ti bo stresala brada in ti bodo poskakovala očala na nosu. Potem boš pa papir zopet zvil, ga utaknil pod pazduho nazaj in pohitel z njim kdovekam? A povsod se bodo moji liki smejali in se boš smejal tudi ti...

Kaj, si me že naslikal? Ne? Samo lenoba se te je polotila; odpočiti si hočeš, pa sam ne veš, zakaj. Lepe počitnice imaš, zares! In dobro, predobro tetko, da počenjaš, kar te je volja. Ti bolj ugaja tukaj pri teti kakor v mestu, v pisarni — ni res tako? Zdaj si prižigaš smotko, pokaš z ustnicami. Pk! Pk! Pk!... Le dobro vleci, da ti ne ugasne... Že gorí, prav dobro gorí... in že se vije dim nad vso mizo, kroži nad mojo ječo. Huj, kako lep dim, kako strmiš vanj zamaknjen!...

Kam pa zdaj? Pojdeš na izprehod? Vstopil si se ponosno pred veliko stensko ogledalo in si popravljaš rdečo ovratnico, čohljaš si brado, vihaš si brke. Zasuknil si se na peti. Slamnik na glavo, pa palčico v roko — tako! — kako ti vse pristojá! Priznati ti moram — lep človek

si — samo neusmiljen, brez srca! Že greš? Še enkrat se moraš pogledati v ogledalo? No ... zdaj pa srečno pot in mnogo zabave! Odprl si vrata, zapiraš jih za seboj ... Ne še? Nekaj si pozabil? Aha ... za-pestnice ... Zdaj je vse v redu, zdaj odhajaš? Pojdi! Da imaš svoje brke lepo nasukane, do tega ti je več kakor do mojega življenja. Žvižgaje stopaš po stopnicah navzdol in niti na um ti ne pride, da bi se vrnil in me vzel s seboj na izprehod, trpina, zdihujočega v ječi, urhapubiča.

Uv, uv, u, u!

Pa hvala Bogu, samo da si le šel iz sobe, proč od mene! Ne morem prenašati teh svetlih okroglih oči, ki me vedno zasledujejo, ki jim vzbuja vsaka moja kretnja mežikanje in smeh. Naj mi da rajši ljubo prostost — čemu me vedno le gleda in se mi smeji, smeji, kadar splavam in raztezam zadnja kraka; smeji, kadar se prekopicnem v vodo; smeji, kadar bulim iz vode? Pa mi noče dati prostosti; v ječi me ima. Nikogar nisem ubil, nikogar zadavil, nikogar oropal, nikogar pretepel. Nedolžen, pa sem zaprt!

O ljudje brez srca!

Teden dni bo že, odkar sem v ječi. Teden dni samega trpljenja. In poprej? Kako lepo sem živel v tisti mlaki kraj gozda! Če pomislim zdaj nazaj, se mi zdi, kakor bi sanjal, tako lepo je bilo. Velika je bila tista mlaka, okroginokrog obdana od visoke trave — ej, tako lepe, z dehtečimi cveticami pomešane trave! Prijazno in milo je sijalo čez travnik solnce; od jutra do večera je pošiljalo v mlako svoje vesele žarke — z njimi sem se tako rad poigraval. Senco mi je delal gozd v ozadju. Pa sem imel vedno rajši solnčne žarke kakor senco. Zdaj ne morem več izbirati, kaj bi rad in česa ne bi rad ...

Najbolj hudo mi je pa po tebi, ti veseli moj bratec! Blagor ti, ker te ni doletela taka usoda kakor mene! Vsak dan se te spominjam. Vedno sva bila skupaj. Skupaj sva plavala križem mlake, skupaj sva obiskavala prijatelje in znance, skupaj sva delala izlete iz mlake na breg. Taki izleti so nama bili zelo priljubljeni. Počasi sva se vsakokrat skobacala na breg in zabredla med visoke bilke in pisane cvetice, ki so se pozibavale med nama in si skrivnostno pošepetavale. Počivala sva spodaj pod cvetovi, mežikala v solnce in se pogovarjala o vsem lepem in veselem ter poslušala, kako so se brneč obešali čmrlji na deteljine okrogle rdeče cvetove, in kako so čirikali vseokrog v travi murni. Ko sva se pa nasolnčila, sva skočila nazaj v mlako, potopila se v njej globoko in plavala, kamor se nama je zljubilo. Veliko nas je bilo ondaj v mlaki. Vse polno samo nas, urhov, tako da nas je kar mrgolelo, kadar smo se vzdignili vsi skupaj iz globine na površino. Vzdignili smo se navadno takrat, kadar je posijalo čez travnik solnce in so zaplesali po mlaki njegovi topli žarki.

Pa v taki gneči nismo bili tiho. Naj je sijalo solnce ali dremala nad nami senca iz mlake, smo venomer stokali:

»Uv, uv, u, u!«

Od zore do mraka, v mraku in še pozno v noč smo s svojim stokanjem oznanjali čirikajočim murnom v travi, da smo tudi mi veseli in zadovoljni, dasi je žalosten naš klic:

»Uv, uv, u, u!« — — —

In še zdaj bi živel tisto lepo življenje ondi v mlaki, če bi ne bil zvedel zanjo ta žarkooki bradač. Solnčili smo se urhi na bregu, ko so nekoč naenkrat zatopotali po stezi čez travnik koraki in se urno bližali. Ob mlaki se je ustavil mož — senca njegove košate brade je segala v vodo — potopili smo se naglo v globino. Mož pa je stal na bregu, oprt na palico, in je strmel s sklonjeno glavo podse v mlako in nas opazoval s svojimi žarečimi očmi.

In tistokrat smo iz globine prvič v strahu zaječali:

»Uv, uv, u, u!«

Mož na bregu pa se je samo glasno zasmel. Do večera je stal na bregu, sklonjen nad mlako. Šele potem je izginila njegova visoka postava v mraku nad travnikom.

Od tistega časa dalje nas je pa vsak dan obiskoval. Po cele ure je stal na bregu. In blesk njegovih oči je trepetal na vodni površini — dvoje iskrecih se luči. Navsezadnje smo se ga privadili in nič več se ga nismo bali; saj ni storil nikomur nič žalega! Mislili smo, da bo ostal vedno tak, pa smo se motili.

O, nespameten je, kdor ljudem kaj zaupa!

Se li še spominjaš, bratec moj, kako se je potem zgodilo? Lep solnčen popoldan je bil. Vsekrižem smo brodili in plavali po mlaki. Skobacali smo na breg, pa zopet poskakali v vodo, se oprijemali bilk in vejic, razmetanih in plavajočih po vodni površini, pa se z njimi vozili semintja, gorindol. Eni so se igrali in bratovsko objemali, drugi so pa tekmovali v plavanju, tretji pa viseč na plavajočih bilkah in vejicah, debelo gledali iz vode. Toliko veselega stokanja, kakor tisto popoldne, še ni bilo kmalu med nami!

Ti, bratec, in jaz sva počivala na dnu mlake, ker sva bila trudna. Poprej sva bila napravila izlet gor na breg, v travo. Naužila sva se ondi gorke solnčne luči, in potem sva kakor omamljena od tolike lepote ležala zunaj na dnu. Pa sva si odpočila, in zahotelo se nama je zopet gibanja. Ravno takrat so pa obviseli na vodni površini tako lepi belobleščeči solnčni žarki, da se je zalesketala od njih vsa mlaka, od vrha do dna. Hej, bratec, z menoj, na vrh! Kaj, še vedno zaspan? Pa cicaramo!... To pa, to... in naglo si se mi obesil zadaj na vrat. In ponesel sem te cicaramo iz globine na površino...

Ho! si spet tukaj, bradač?

Tik brega se je vlekel čez vodo ozek pas sence: bradati mož je stal ob mlaki. Stal je ondi smehljajoč s smotko v ustih, na glavi slamnik, in držal je v roki nekaj svetlega, česar ni bil videl do tistokrat še nihče izmed nas. Tista svetla reč je bila menda, ki je delala solnčne

žarke tako belobleščeče! Skočil si z mene, ti moj bratec, in radovedno sva gledala iz vode. Vsi smo gledali in bulili v tisto svetlo² reč, ki jo je držal mož v roki. Jaz sem si jo pa hotel ogledati še bolj od blizu, zato sem splaval proti bregu... Da bi' bil ostal na dnu mlake! Naenkrat se je pa bliskoma iztegnila proti meni dolga temna roka, tik pred očmi se mi je zableščala tista svetla reč, zajela me z vodo vred vase in me je urno potegnila iz mlake. Ujetega me je imel mož v stekleno posodo in je zavil z menoj na travnik. Še sem slišal za seboj ječanje iz mlake; natanko sem razložil tvoj stokajoči glas, o bratec! Potem je pa vse utihnilo — z naglimi koraki je hitel mož po stezi, veselo zroč predse v daljavo, odkoder je izza svežezelenega sadnega drevja belél kup hiš...

Bratec moj iz mlake, ali je tudi tebi še kaj hudo za menoj? —

Zdaj sem v ječi, sam in zapuščen v svoji bridkosti. Kako dolgo še? Ali mi mož misli kdaj vrniti prošlost, ali nikoli? O, stokal bom in še ječal, samo da se me enkrat usmili. Ječal bom vse dni in vse noči tako obupno, da znabiti omehčam to kamenito srce:

Uv, uv, u, u!

Romarski spomini.

J. E. Bogomil.

1. V Crngrob!

Co božjo pot pozna vsak otrok od Loke do Kranja. Ravno toliko se vzdiguje nad prijaznim Sorškim poljem, da ima romar čudovitolep razgled po ravnini. Veličastna romarska cerkev je posvečena spominu Marijinega oznanjenja. Starodavni so njeni zidovi, in ko bi znali govoriti, bi vedeli mnogo povedati. Mogočni zvonik te cerkve pozdravlja romarja že iz daljave. In kar je glavno: ta zvonik ni mutast. Štirje zvonovi vise v njem, in krasno je njih petje. Tako krasno, kakor bi angeli godli! Res, malokatera cerkev ima tako zvonjenje!

Tja²gor v Crngrob torej — ali, kakor pravijo domačini: v Cengrob — je napravil tudi Tometov Francelj svoje prvo romanje v šestem letu svojega življenja. No, ni šel ravno daleč. Dobro uro hoda — kaj bo to? Pa vendar: romanje je pa le bilo, in Francelj je bil romar.

Prišla je lepa Binkoštna nedelja. Ta dan je v Crngrobu silno lepo. In ker je bil Francelj cel teden priden, zato so ga vzeli oče ta dan²s seboj.

»Le glej, da se še ti ne izgubiš, kakor se je Kramarjev ono leto!« so opominjali Tometov oče svojega Francelj²na. Francelj se je res na